

Фінанси, банківська справа і страхування

УДК 336.647

Платухін Олександр Георгійович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харківського національного економічного університету імені Симона Кузнеця

Platukhin Oleksandr

Obteiner of the third (Educational and Scientific) Level of

Higher Education

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID: 0009-0003-2693-8881

**ШКАЛЬНЕ ВИМІРЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ
КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
SCALE MEASUREMENT OF INDICATORS OF ASSESSMENT OF THE
EFFICIENCY OF FINANCIAL MANAGEMENT OF THE
ENTERPRISE'S EQUATY CAPITAL**

***Анотація.** Вступ. Стаття присвячена дослідженню питання шкального вимірювання показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства. Ефективне фінансове управління власним капіталом підприємства є ключовим чинником його стабільного розвитку, фінансової стійкості та конкурентоспроможності.*

***Мета.** Метою дослідження є розробка шкал та критеріїв показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.*

***Матеріали і методи.** Матеріалами дослідження є: наукові праці вітчизняних авторів, сферою наукових інтересів яких є фінансове управління власним капіталом підприємства. Під час проведення дослідження*

використано: шкальне вимірювання за правилом «трьох сигм» (для розробки шкал та критеріїв дванадцяти показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, охоплює визначені граничні інтервали шкал і критерії за дуже низьким, низьким, середнім, високим і дуже високим рівнями); логічного узагальнення (формулювання висновків та перспектив дослідження).

Результати. Удосконалено діагностичний інструментарій фінансового управління власним капіталом підприємства, який ґрунтується на розроблених шкалах та критеріях дванадцяти показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, охоплює визначені граничні інтервали шкал і критерії за дуже низьким, низьким, середнім, високим і дуже високим рівнями, має контрольний характер попередження кризових ситуацій, що дозволяє оперативно виявляти проблеми на фазах функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства під час формування, розміщення та його використання, розробляти необхідні заходи щодо їхнього усунення.

Перспективи. Під час проведення наступних наукових досліджень запропоновано присвятити особливу увагу питанню розробки методичного підходу до оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що передбачає інтегральне кількісне вимірювання та якісну характеристику рівня їхнього управління на основі визначених граничних значень показників.

Ключові слова: шкали, критерії, діагностика, аналіз фінансових показників, фінансове управління, власний капітал, контролінг, підприємства.

Summary. Introduction. The article is devoted to the study of the issue of scale measurement of indicators for assessing the effectiveness of financial management of an enterprise's own capital. Effective financial management of an enterprise's own capital is a key factor in its stable development, financial

stability and competitiveness.

Purpose. The purpose of the study is to develop scales and criteria for assessing the effectiveness of financial management of an enterprise's equity.

Materials and methods. The materials of the study are: scientific works of domestic authors, whose area of scientific interest is the financial management of the enterprise's own capital. During the study, the following were used: scale measurement according to the "three sigma" rule (for the development of scales and criteria for twelve indicators of the effectiveness of financial management of the enterprise's own capital, covering the specified limit intervals of scales and criteria for very low, low, medium, high and very high levels); logical generalization (formulation of conclusions and prospects of the study)

Results. The diagnostic toolkit for financial management of the enterprise's equity capital has been improved, which is based on the developed scales and criteria for twelve indicators of assessing the effectiveness of financial management of the enterprise's equity capital, covers the specified limit intervals of scales and criteria for very low, low, medium, high and very high levels, has a control nature for preventing crisis situations, which allows you to promptly identify problems in the phases of functioning (circulation) of the enterprise's equity capital during its formation, placement and use, and develop the necessary measures to eliminate them.

Discussion. During the conduct of subsequent scientific research, it is proposed to devote special attention to the issue of developing a methodological approach to assessing the effectiveness of financial management of an enterprise's own capital, which involves an integrated quantitative measurement and qualitative characterization of the level of their management based on the defined threshold values of indicators..

Key words: scales, criteria, diagnostics, analysis of financial ratios, financial management, equity, controlling, enterprises.

Постановка проблеми. Ефективне фінансове управління власним капіталом підприємства є ключовим чинником його стабільного розвитку,

фінансової стійкості та конкурентоспроможності. В сучасних умовах господарювання, що характеризуються високою динамікою ринкового середовища, зростаючими ризиками та необхідністю оперативного прийняття управлінських рішень, виникає потреба у застосуванні точних та обґрунтованих методів оцінки ефективності використання власного капіталу.

Одним із таких методів є шкальне вимірювання показників, яке дозволяє формалізувати процес оцінки, мінімізувати суб'єктивність аналізу та забезпечити об'єктивне визначення рівня ефективності фінансового управління. Використання шкальних вимірювань сприяє не лише всебічному аналізу кругообігу власного капіталу підприємства, а й розробці ефективних заходів для оптимізації його структури, підвищення прибутковості та зниження фінансових ризиків.

Саме тому актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення діагностичного інструментарію оцінювання ефективності фінансового управління власним капіталом, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємств та їх адаптації до умов мінливого середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства є актуальною у сучасних наукових дослідженнях, що підтверджується низкою публікацій та аналітичних робіт у цій сфері. Дослідники розглядають різні аспекти моніторингу, аналізу та управління власним капіталом, що сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств.

У праці [10] акцентовано увагу на фінансовому моніторингу власного капіталу українських підприємств та аналізує його вплив на показники рентабельності. Автор зазначає, що фінансова стабільність підприємств зазнала значного впливу в умовах пандемії та воєнного стану, а підтримка оптимальної структури власного капіталу є критично

важливою для забезпечення фінансової незалежності. На основі статистичних даних 2015-2022 років проведено кореляційно-регресійний аналіз зв'язку між власним капіталом та рентабельністю підприємств, що дозволяє більш обґрунтовано оцінювати ефективність використання власного капіталу [10].

Авторами статті [2] досліджено бухгалтерські та аналітичні аспекти ефективності використання власного капіталу. У статті аналізуються визначення «власного капіталу», розглядаються його складові та джерела формування. Авторами запропоновано низку фінансових коефіцієнтів для оцінки стабільності підприємств, що можуть бути використані для аналізу ефективності управління власним капіталом [2].

У праці [7] підходять до оцінки ефективності підприємств через призму інвестиційної привабливості, використовуючи такі показники, як рентабельність власного капіталу (ROE), рентабельність активів (ROA) та EBITDA Margin. Автори наголошують, що ROE є ключовим показником ефективності використання власного капіталу, а його значення нижче 10% свідчить про низьку прибутковість бізнесу. Використання таких показників у поєднанні з іншими фінансовими інструментами дає змогу більш комплексно оцінювати ефективність управління капіталом [7].

Автором статті [3] розглянуто питання аналітичного забезпечення управління капіталом підприємств. Автор пропонує модель аналізу капіталу, яка включає оцінку наявності, структури, ефективності використання та оптимізації капіталу підприємства. Дослідження показує, що використання системного підходу до аналізу власного капіталу дозволяє своєчасно виявляти резерви для покращення його структури та підвищення ефективності фінансового управління [3].

У працях [9; 11] досліджено комплексний підхід до аналізу власного капіталу, який включає вивчення динаміки, структури та ефективності використання власного капіталу. Цей аналіз підтримує прийняття рішень і

покращує фінансовий менеджмент [9; 11].

Отже, сучасні дослідження підтверджують важливість комплексного аналізу ефективності управління власним капіталом підприємств. Вони пропонують різні методи та підходи для оцінки цього процесу, зокрема шкальне вимірювання показників, кореляційно-регресійний аналіз, фінансові коефіцієнти та інвестиційні індикатори. Всі ці підходи спрямовані на підвищення фінансової стійкості підприємств та їх адаптацію до динамічних ринкових умов.

Отже, незважаючи на значний науковий доробок щодо управління власним капіталом підприємства, питання розробки та застосування підходів до шкалювання показників оцінки ефективності управління власним капіталом в системі фінансового контролінгу залишаються недостатньо висвітленими.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка шкал та критеріїв показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробка методичного забезпечення щодо оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства передбачає створення основ і моделей для оптимізації структури капіталу, забезпечення фінансової безпеки та підвищення загальної фінансової ефективності. Цей процес має вирішальне значення для підтримки фінансової стабільності та досягнення бізнес-цілей.

Аналітичні моделі зосереджені на оцінці наявності, структури та ефективності використання капіталу. Ці моделі допомагають оптимізувати структуру капіталу, визначити резерви та забезпечити стале зростання та фінансову безпеку [6].

Сталий менеджмент передбачає збалансування різних типів капіталу всередині підприємства для досягнення максимальної ефективності. Це

включає використання економічних коефіцієнтів для вимірювання ефективності та збалансованості [8].

Розробка методичного забезпечення управління власним капіталом підприємства передбачає оптимізацію структури капіталу, забезпечення фінансової безпеки, використання аналітичних і стійких моделей управління. Ці підходи допомагають підприємствам підтримувати фінансову стабільність, досягати зростання та ефективно управляти ризиками.

Сформований склад показників за фазами функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства щодо управління, класи цілей наведено в табл. 1 [4].

Побудова інтервальних шкал здійснювалася на основі аксіоми нормальності [5]. Невідповідність значень медіани, моди та середнього, що свідчить про наявність асиметрії у розподілі [5].

Аналіз розподілу показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства виявив невідповідність значень медіани, моди та середнього, що свідчить про наявність асиметрії.

При формуванні інтервальної шкали доцільно застосувати коефіцієнт коригування, який враховує правобічну та лівобічну асиметрію розподілу. Отримані інтервали значень шкал визначені відповідно до правила «трьох сигм» [5].

Критерії показників оцінки за 5 рівнями: дуже низький, низький, середній, високий, дуже високий, вже використовуються для шкалювання [1].

Таблиця 1

**Фази функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства
щодо управління, класи цілей та показники їх оцінки**

Фази функціонування			
Залучення		Розміщення	Використання
Класи цілей			
Забезпечення диверсифікації фінансування та оптимальної структури власного капіталу, його достатності, збереження та зростання (накопичення)		Забезпечення ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та фінансової безпеки	Забезпечення прибутковості, зростання вартості підприємства та кредитоспроможності
Показники	Коефіцієнт співвідношення зареєстрованого капіталу та власного капіталу (П1)	Коефіцієнт маневреності власних джерел (П5)	Рентабельність власного капіталу (П9)
	Коефіцієнт захисту власного капіталу (П2)	Коефіцієнт швидкої ліквідності (П6)	Коефіцієнт оборотності власних джерел (П10)
	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (фінансової автономії) (П3)	Коефіцієнт платоспроможності (П7)	Коефіцієнт фінансового левереджу (П11)
	Коефіцієнт співвідношення темпу зростання нерозподіленого прибутку та темпу приросту власного капіталу (П4)	Коефіцієнт фінансової стійкості (П8)	Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу (П12)

Джерело: [4]

Як видно з табл. 1, сформований склад становить 12 показників, що розподілено за фазами функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства щодо управління, класами цілей.

Отримані шкали та критерії показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Шкали та критерії показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства

Позначення показника	Критерії показників оцінки за рівнями:				
	дуже низький	низький	середній	високий	дуже високий
П ₁	[0; 0,019)	[0,019; 0,025)	[0,025; 0,379)	[0,379; 0,701)	[0,701; 1)
П ₂	[0; 0,135)	[0,135; 0,156)	[0,156; 0,258)	[0,258; 0,299)	(0,299; 1)
П ₃	[0; 0,070)	[0,070; 0,151)	[0,151; 0,824)	[0,537; 0,840)	[0,840; 1)
П ₄	$[-\infty; 0,013)$	[0,013; 0,348)	[0,348; 3,038)	[3,038; 0,095)	[5,392; $+\infty$)
П ₅	[0; 0,152)	[0,152; 0,163)	[0,163; 0,385)	[0,385; 0,596)	[0,596; 1)
П ₆	[0; 0,203)	[0,203; 0,251)	[0,251; 0,544)	[0,544; 0,791)	[0,791; 1)
П ₇	[0; 0,053)	[0,053; 0,097)	[0,097; 0,226)	[0,226; 0,426)	[0,426; $+\infty$)
П ₈	[0; 0,450)	[0,450; 0,598)	[0,598; 0,909)	[0,909; 1,516)	[1,516; $+\infty$)
П ₉	$[-\infty; -0,124)$	$[-0,124; -0,02)$	$[-0,02; 0,294)$	[0,294; 0,487)	[0,487; $+\infty$)
П ₁₀	[0; 2,846)	[2,846; 3,223)	[3,223; 11,644)	[11,644; 20,818)	[20,818; $+\infty$)
П ₁₁	[0; 0,216), [1,316; $+\infty$)	[0,216; 0,660)	[0,660; 1,211)	[1,211; 1,316)	-
П ₁₂	[0; 0,141) [0,799; $+\infty$)	[0,141; 0,452)	[0,452; 0,780)	[0,780; 0,799)	-

Джерело: авторська розробка

Як видно з табл. 2, удосконалено діагностичний інструментарій фінансового управління власним капіталом підприємства, який ґрунтується на розроблених шкалах та критеріях дванадцяти показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, охоплює визначені граничні інтервали шкал і критерії за дуже низьким, низьким, середнім, високим і дуже високим рівнями, має контрольний характер попередження кризових ситуацій, що дозволяє оперативно виявляти проблеми на фазах функціонування (кругообігу) власного капіталу підприємства під час формування, розміщення та його

використання, розробляти необхідні заходи щодо їхнього усунення.

Висновки та перспективи. Удосконалено діагностичний інструментарій фінансового управління власним капіталом підприємства, який ґрунтується на розроблених шкалах та критеріях дванадцяти показників оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства. Питання розробки методичного підходу до оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства, що передбачає інтегральне кількісне вимірювання та якісну характеристику рівня їхнього управління на основі визначених граничних значень показників, є предметом подальшого дослідження.

Література

1. Ачкасова С. А. Оцінка стресостійкості страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 – "Гроші, фінанси і кредит"; Харківський національний економічний університет. Х., 2013. 23 с.
2. Голячук Н., Волот О., Голячук С. Обліково-аналітичні аспекти ефективності використання власний капітал. *Scientific Horizons*. 2020. Vol. 11, № 23(11). С. 61-69.
3. Мулик Т. Аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 95-103. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-15>.
4. Платухін О. Г. Формування складу показників для оцінки ефективності фінансового управління власним капіталом підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2024. № 9. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-9-10306>.
5. Притула Н. І. Кредитно-рейтингова оцінка як інструмент ринку цінних паперів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Гроші, фінанси і кредит». Х., 2008. 20 с.

6. Berest M., Sablina N. Diagnosis of capital structure as a tool for administering the financial activities of enterprises. *Economics of Development*. 2022. [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.8-18](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.8-18).
7. Derev'yanko Y., Lukash O., Litsman M., Svitlychna A. The state and trends of enterprises efficiency on the basis of modern indicators. mechanism of an economic regulation. *Mechanism of Economic Regulation*. 2020. № 1. P. 106-115. <https://doi.org/10.21272/mer.2020.87.09>.
8. Klimek D., Jędrych E. A Model for the Sustainable Management of Enterprise Capital. *Sustainability*. 2020. № 13. <https://doi.org/10.3390/su13010183>.
9. Kuprina N., Markova T., Stupnytska M., Volodina O. Peculiarities of analysis of enterprise's own capital in modern conditions. 2020. № 12. <https://doi.org/10.15673/fie.v12i1.1667>.
10. Kushnir N., Kovshun N., Adamchuk T., Tymeichuk Y., Tsaruk D. Ukrainian enterprises' equity capital financial monitoring and analysis of its impact on profitability indicators. *Collection of papers new economy*. 2023. Vol. 1. No. 1. P. 1-16. <https://doi.org/10.61432/cpne0101001k>.
11. Lavryk O. Formation of own capital and its importance in the financial activity of the business entity. *Economic Analysis*. 2021. <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.296>.

References

1. Achkasova S. A (2013). Ocinka stresostijkosti strahovih kompanij: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk: spec.: 08.00.08 – "Groshi, finansi i kredit" [Assessment of stress resistance of insurance companies: author's abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences: speciality: 08.00.08 – "Money, Finance and Credit"]; Harkivs'kij nacional'nij ekonomichnij universitet. H., 23 s. [in Ukrainian].
2. Goljachuk N., Volot O., Goljachuk S. (2020). Oblikovo-analitichni

aspekti efektyvnosti vikoristannja vlasnij kapital. [Accounting and analytical aspects of the efficiency of using equity capital] *Scientific Horizons*. Vol. 11, № 23(11). P. 61-69. [in Ukrainian].

3. Mulik T. (2023). Analitichne zabezpechennja upravlinnja kapitalom pidpriemstv [Analytical support for enterprise capital management]. *Ekonomichnij prostir*. № 183. P. 95-103. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-15> [in Ukrainian].

4. Platuhin O. G. (2024). Formuvannja skladu pokaznikiv dlja ocinki efektyvnosti finansovogo upravlinnja vlasnim kapitalom pidpriemstva [Development of the composition of indicators for assessing the efficiency of the financial management of the enterprise's equity capital]. *Mizhnarodnij naukovej zhurnal "Internauka". Serija: "Ekonomichni nauki"*. № 9. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-9-10306> [in Ukrainian].

5. Pritula N. I. (2008). Kreditno-rejtingova ocinka jak instrument rinku cinnih paperiv: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: spec. 08.00.04 «Groshi, finansi i kredit». [Credit rating assessment as a securities market tool: author's abstract of the dissertation of the candidate of economic sciences: speciality 08.00.04 "Money, finance and credit"] H., 2008. 20 s. [in Ukrainian].

6. Berest M., Sablina N. (2022). Diagnosis of capital structure as a tool for administering the financial activities of enterprises. *Economics of Development*. [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.8-18](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.8-18).

7. Derev'yanko Y., Lukash O., Litsman M., Svitlychna A. (2020). The state and trends of enterprises efficiency on the basis of modern indicators. mechanism of an economic regulation. *Mechanism of Economic Regulation*. № 1. P. 106-115. <https://doi.org/10.21272/mer.2020.87.09>.

8. Klimek D., Jędrych E. A (2020). Model for the Sustainable Management of Enterprise Capital. *Sustainability*. № 13. URL: <https://doi.org/10.3390/su13010183>.

9. Kuprina N., Markova T., Stupnytska M., Volodina O. (2020).

Peculiarities of analysis of enterprise's own capital in modern conditions. № 12.
<https://doi.org/10.15673/fie.v12i1.1667>.

10. Kushnir N., Kovshun N., Adamchuk T., Tymeichuk Y., Tsaruk D. (2023) Ukrainian enterprises' equity capital financial monitoring and analysis of its impact on profitability indicators. *Collection of papers new economy*. Vol. 1. No. 1. P. 1-16. URL: <https://doi.org/10.61432/cpne0101001k>.

11. Lavryk O. (2021) Formation of own capital and its importance in the financial activity of the business entity. *Economic Analysis*. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2021.01.296>.